Gökyüzü

Dr. Tuba Sarıgül
[*TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi*

Mars, Ay ve Regulus Bir Arada

Haziran ayının başında Merkür ve Jüpiter Güneş'in batışından hemen sonra ufkun üzerinde görülebilirken Mars gece yarısına kadar gökyüzünün hâkimi oluyor. Şafak vakti gökyüzünde olan Venüs ve Satürn ayın ilk günlerinde ufka son derece yakınken Satürn ilerleyen günlerde ufkun üzerinden hızla yükseliyor. Kuzey yarım küre için yaz gün dönümü 21 Haziran'da gerçekleşiyor.

Mars

Mars, haziran ayının başında Güneş'in batışından sonra güneybatı-batı yönünde ufkun yaklaşık 45 derece üzerinde ortaya çıkıyor ve gece yarısından yaklaşık bir saat sonra batı-kuzeybatı yönünde ufuktan batıyor. Mars'ın ufkun üzerinden yüksekliği ve görünür parlaklığı her geçen gün azalıyor.

Haziran ayı boyunca Aslan Takımyıldızı'nda bulunan Mars, 17 Haziran'da takımyıldızın en parlak yıldızı Regulus ile birbirine çok yakın görülebiliyor.

29 Haziran'da ise Mars'ı ve hilal şeklindeki Ay'ı batı yönünde ufkun üzerinde birbirine son derece yakın görebilirsiniz. Bu tarihte Regulus da gökyüzünde bu ikiliye katılıyor ve Mars, Ay ve Regulus gökyüzünde hayali bir doğru üzerinde sıralanmış gibi görülebiliyor.

Jüpiter

Mayıs ayının sonunda ufkun üzerinden yüksekliği iyice azalan Jüpiter, haziran ayının ilk günlerinde alçalmaya devam ediyor ve gökyüzünde görülebileceği süre iyice kısalıyor. 24 Haziran'da kavuşum konumundan geçmeye hazırlanan Jüpiter, Dünya'ya göre Güneş'in arkasından geçtiği bu konuma yakın olduğu dönemde birkaç hafta boyunca gözlemlenemiyor. Jüpiter, temmuz ayının ilk haftasından sonra gün doğumunda tekrar ortaya çıkıyor.

7 Haziran'da Güneş'in batışından hemen sonra Jüpiter'i ve Merkür'ü batı-kuzeybatı yönünde ufkun üzerinde birbirine yakın görmeyi deneyebilirsiniz. Ancak iki gök cismi de ufkun üzerinden çok yükselmediği için yüksek bir konumda ve açık bir ufukta gözlem yapmak gerekiyor.

Merkür

Mayıs ayında gün doğumundan önce gökyüzünde görülebilen Merkür, ayın sonunda Dünya'ya göre Güneş'in arkasından geçmişti. Üst kavuşum olarak isimlendirilen bu konumdan sonra gökyüzünde Güneş'in doğusuna geçen Merkür, haziran ayının ilk haftasından itibaren gün batımından sonra kuzeybatı yönünde ufkun üzerinde tekrar ortaya çıkmaya başlıyor. Ayın ilerleyen günlerinde ufkun üzerinden yüksekliği artan Merkür'ün parlaklığı ise azalıyor.

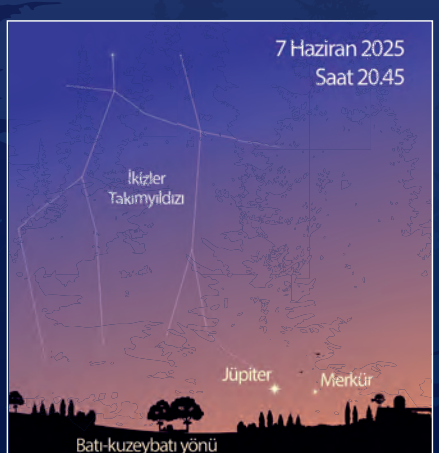

Ayın başında Boğa Takımyıldızı'nda bulunan Merkür, ilerleyen günlerde Zodyak Kuşağı'nı takip ederek İkizler Takımyıldızı'na geçiyor, ay sonunda ise Yengeç Takımyıldızı'na doğru hareket ediyor.

27 Haziran akşamı Merkür'ü, hilal şeklindeki Ay ile birlikte batı-kuzeybatı yönünde ufkun üzerinde görebilirsiniz.

Satürn

Haziran ayında Güneş'in doğuşundan önce gökyüzünde görebileceğiniz gezegenlerden biri Satürn. Satürn, ayın ilk günlerinde Güneş'ten yaklaşık üç saat önce, doğu yönünde ufuktan doğuyor. Ayın ilerleyen günlerinde daha erken doğmaya başlayan Satürn'ün parlaklığı her geçen gün artıyor. 19 Haziran gecesi Satürn'ü ve Ay'ı, doğu-güneydoğu yönünde ufkun üzerinde birbirine yakın görebilirsiniz.

Venüs

Venüs, 1 Haziran'da en büyük batı uzanımı konumundan geçiyor. Gökyüzünde Güneş ile aralarındaki açısal mesafenin en yüksek olduğu bu tarihten bir gün sonra ise Venüs'ün aydınlık görünen kısmının oranı %50'ye ulaşıyor.

Venüs, haziran ayında Güneş'ten yaklaşık iki saat önce kuzeydoğu-doğu yönünde ufuktan doğuyor ve Güneş'in aydınlığında kaybolmadan önce ufkun üzerinde en yüksek noktaya ulaşıyor.

22 Haziran sabahı Venüs ve Ay doğu yönünde, ufkun üzerinde birbirine yakın görünümde. Ayın son günlerinde gökyüzünde Boğa Takımyıldızı'na doğru hareket eden Venüs, Ülker Açık Yıldız Kümesi ile birbirine yakın görülebilir.

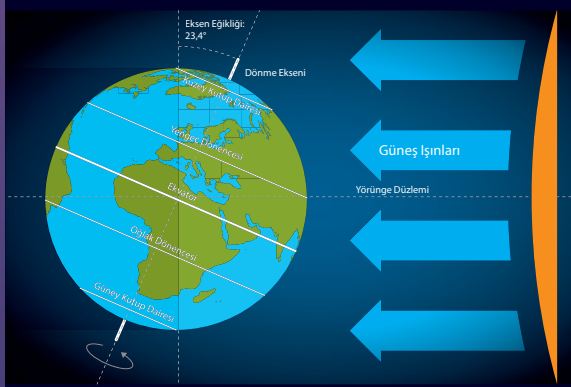

Yaz Gün Dönümü

21 Haziran'da yaz gün dönümü gerçekleşiyor. Kuzey yarım küre için astronomik olarak yaz mevsiminin başlangıcı kabul edilen bu tarihte, Güneş ışınları Yengeç Dönencesi'ne dik açıyla gelir.

İlk dördün
3 Haziran
Saat: 06.41

Dolunay
11 Haziran
Saat: 10.43

Son dördün
18 Haziran
Saat: 22.19

Yeni ay
25 Haziran
Saat: 13.31

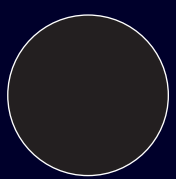

Yeröte
7 Haziran Saat: 13.43
405.554 km

Yerberi
23 Haziran Saat: 07.44
363.178 km

Ay Kraterleri

Güneş sisteminde birçok gök cisminin yüzeyinde çarpma kraterleri bulunsa da Ay kraterleri bunlar arasında özel bir yere sahiptir. Çünkü Güneş sisteminin nasıl oluştuğu ve zaman içinde geçirdiği değişimler hakkında tarihi kayıt niteliğinde bilgiler sunar. Gök taşlarının Ay'ın yüzeyine çarpması sonucu oluşan kraterler, çok ince bir atmosferi olan ve sıvı hâlde su barındırmayan Ay'da, rüzgâr ve yağış gibi nedenlerle fiziksel, kimyasal ve morfolojik olarak çok fazla değişime uğramaz. Ayrıca Ay, Dünya'ya en yakın gök cismi olduğundan yüzeyindeki kraterlerinin incelenmesi görece daha kolaydır.

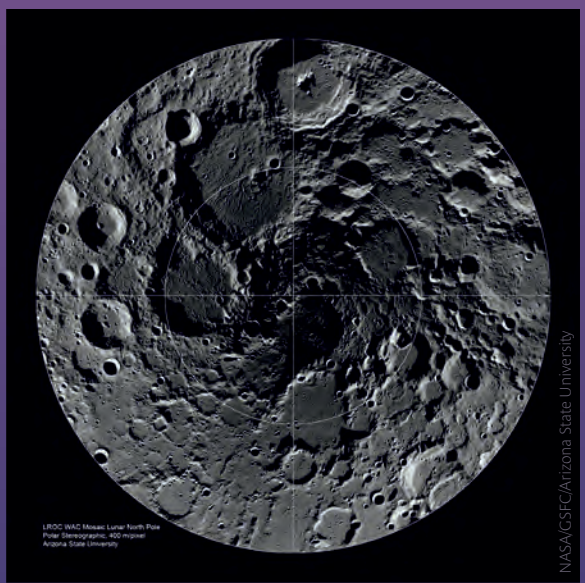

Bilim insanları, Ay'ın yörüngesinde dolanan uzay araçları, yüzeyine inen kondular ve üzerinde gezen keşif araçları yardımıyla kraterlerle ilgili araştırmalar yürütüyor. Örneğin NASA'nın Lunar Reconnaissance Orbiter uzay aracı tarafından kaydedilen görüntüler, Ay'ın yüzeyinde kraterlerin oluşmaya devam ettiğini gösteriyor. Ay'ın yüzeyine inen ilk ticari uzay aracı olan Blue Ghost kondusu ise Ay'ın kuzeydoğusunda bulunan Mare Crisium bölgesinde görev yapıyor. Mare Crisium, bir gök taşı çarpması sonucu oluşan kraterin zamanla bazalt bileşimindeki lav ile dolmasıyla meydana gelmişti.

Ayın Önemli Gök Olayları

1 Haziran Venüs, en büyük batı uzanımı konumunda
Ay ve Mars yakın görünümde
2 Haziran Ay ve Regulus yakın görünümde
3 Haziran Ay, ilk dördün evresinde
6 Haziran Ay ve Spika yakın görünümde
7 Haziran Ay, Dünya'ya en uzak konumda
10 Haziran Ay ve Antares yakın görünümde
11 Haziran Ay, dolunay evresinde
17 Haziran Mars ve Regulus yakın görünümde
18 Haziran Ay, son dördün evresinde
19 Haziran Ay ve Satürn yakın görünümde
21 Haziran Yaz gün dönümü
Merkür ve Polluks yakın görünümde
23 Haziran Ay, Dünya'ya en yakın konumda
24 Haziran Jüpiter, kavuşum konumunda
25 Haziran Ay, yeni ay evresinde
27 Haziran Ay ve Merkür yakın görünümde
29 Haziran Ay ve Regulus yakın görünümde
30 Haziran Ay ve Mars yakın görünümde

Haziran Ayında Gezegenlerin Birbirlerine Göre Yörüngelerindeki Konumları

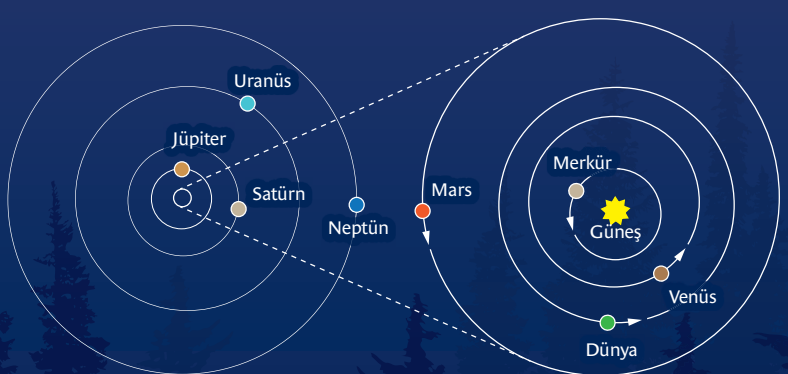

Çizimdeki oklar, Güneş sisteminde yer alan iç gezegenlerin haziran ayında yörüngelerindeki hareketlerini gösteriyor. Dış gezegenlerin yörüngelerindeki konumları, ay içinde birbirine göre çok değişmediği için haziran ayının ortasındaki konumları, çizimde nokta şeklinde belirtilmiştir.

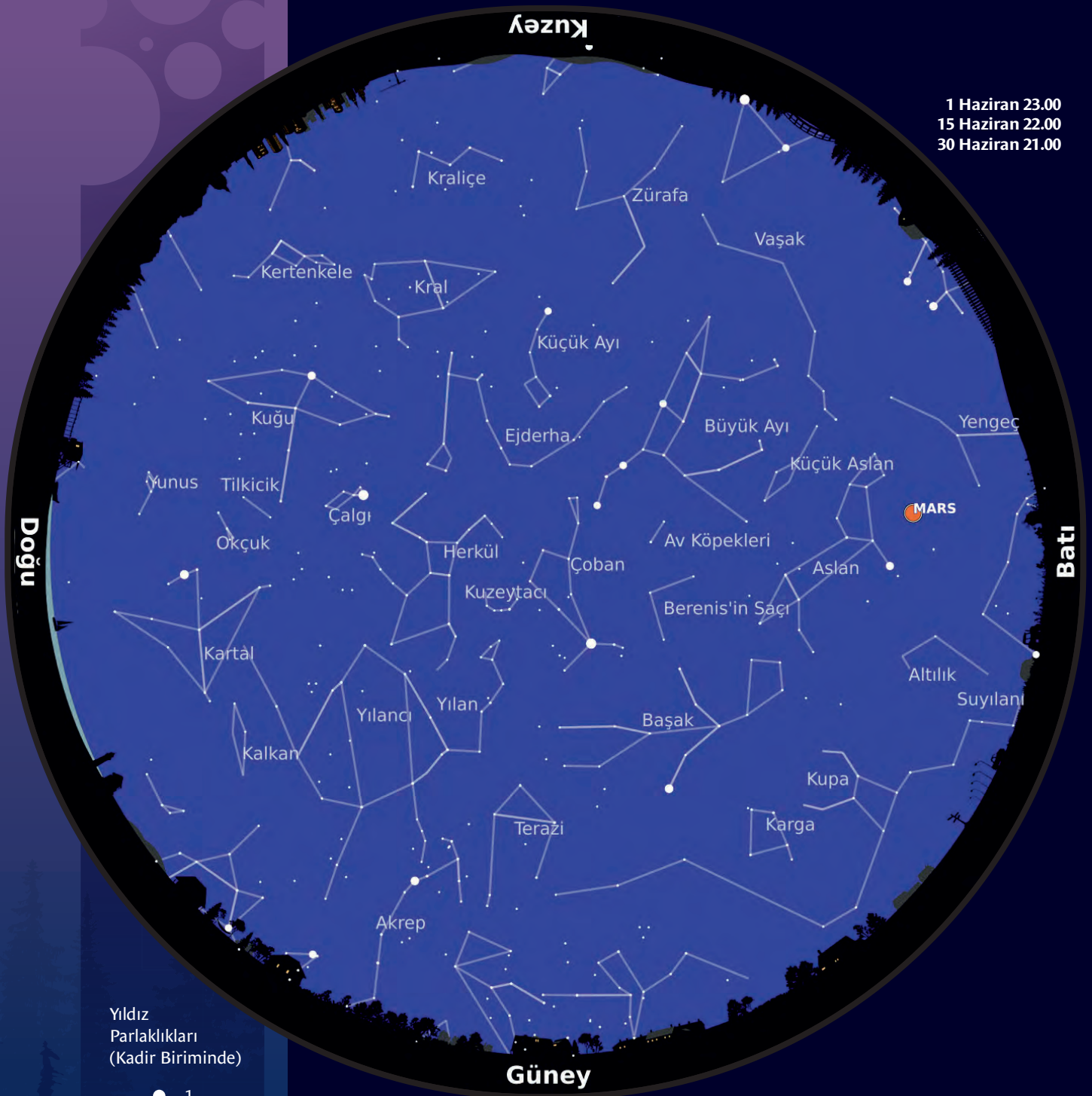

Yıldız Parlaklıkları (Kadir Biriminde)

- - 1
- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Kaynaklar

- Okuyan, O. ve Köseoğlu, D. K., "2025 Gök Olayları Yıllığı", *Bilim ve Teknik*, Sayı 686, 2025.
- "Observing October 2024", *Sky and Telescope,* Cilt 149, Sayı 6, 2025.
- Ratcliffe, M. ve Ling, A., "Sky This Month", *Astronomy,* Cilt 53, Sayı 6, s. 28-35, 2025.
- https://science.nasa.gov/moon/lunar-craters/
- https://science.nasa.gov/resource/wrinkle-ridge-in-mare-crisium/
- https://www.nasa.gov/news-release/touchdown-carrying-nasa-science-fireflys-blue-ghost-lands-on-moon/